

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд за придобиване на
образователната и научна степен "Доктор"

Професионално направление **5.7. Архитектура, строителство и геодезия**,
докторска програма **Техника на безопасността и противопожарна охрана**,
автор на дисертационния труд: **Хакан Ордухан**, тема на дисертационния
труд: **Анализ на културата на безопасност при училищни превози
в република Турция**

Автор: **проф. д-р Борислав Георгиев Ангелов**,
Русенски университет „Ангел Кънчев“

1. Актуалност на разработения дисертационен труд

През последните години се отчита повишаване на нараняванията и смъртността сред учениците при транспортирането им с автобуси. Анализът на причините показва, че тенденцията към покачване се дължи на няколко групи причини: нарушения в режима за издаване на лиценз за тази специфична транспортна дейност; пропуски в подбора и подготовката на водачи; неизпълнение на регламентите за техническо обслужване и експлоатация на автобусите и не на последно място – неотчитане на спецификата при превозването на ученици.

Представеният ми за рецензиране дисертационен труд е насочен именно в тази посока – подобряване на културата за безопасни условия при училищни превози. В изследването е използван комплексен подход при изясняване на причините за допускане на произшествия при транспортиране на ученици с училищни автобуси и въз основа на извършения анализ са направени конкретни предложения, които имат определена практическа насоченост. Чрез анкетно проучване е събрано голямо количество емпирична информация, която е анализирана и използвана при решаването на изследвания проблем.

2. Степен на познаване на проблема и кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

В рамките на извършеното научно изследване е направен задълбочен анализ на състоянието на училищните превози в Република Турция. В анализът са включени всички компоненти на този процес – нормативно регламентиране на тази дейност, изисквания към подбора и обучението на водачите, задълженията на учениците и задълженията на помощния персонал. Поместеният в глава първа критичен анализ е

позволил на автора да формулира правилно целта и задачите на извършеното изследване.

Във втора глава са анализирани условията за получаване на лиценз за транспортиране на ученици, отговорностите на превозвача, договорните отношения и начинът за осъществяване на контрол.

Изискванията към водачите на училищните автобуси, формиращи длъжностната характеристика за тази професия, са поместени в глава трета. В глава трета са поместени още технически характеристики на училищни автобуси и е предложена примерна техническа характеристика на училищен автобус с 20 места.

В глава четвърта е направен анализ на процеса на подготовка на водачите и значението на началното и периодичното обучение. Главата завършва с предложение за формирането на нова стратегия за подготовка и повишаване на квалификацията на водачите, като се премине от обучение „знания-умения-навици“ към обучение „учене чрез дейност“.

Резултатите от анализа на изискванията към учениците при превозването им с автобуси са поместени в глава пета. Процесът на подготовка по безопасност на движението се разглежда като елемент на общообразователната им подготовка. Задълженията и подготовката на помощния и медицинския персонал също са обект на анализ в глава пета.

В глава шеста са поместени резултатите от анализа на дейностите, насочени към поддържане и контрол на техническото състояние на училищните автобуси. В главата са поместени още предложенията на автора за усъвършенстване на системата за технически прегледи, въвеждане на задължително застраховане, повишаване на комфорта и безопасността и усъвършенстване на конструкцията на училищните автобуси.

Резултатите от извършеното анкетно проучване са поместени в седма глава. В ролята на респонденти в проведеното изследване са включени всички участници в изследвания процес – лицензирани превозвачи, контролиращи органи, специалисти от техническите пунктове, водачи на училищни автобуси, ръководства на училища, помощен и медицински персонал и ученици. Получените резултати директно кореспондират с направените изводи и препоръки.

Считам, че докторантът е запознат в дълбочина с изследвания проблем и върху тази основа, чрез използване на методите на научното изследване, успешно е изпълнил целта и задачите на изследването.

3. Приноси в дисертационния труд

Приносите, получени в резултат на извършеното изследване, имат **научно-приложен и приложен характер**.

Към **научно-приложните** приноси следва да се отнесат следните приноси:

1. На основата на анализ са определени задълженията на водачите на училищни автобуси при обслужването им за постигане на безопасни условия при превоз. В матрицата от параметри и характеристики на автомобилите е предложено вметване тези на училищните автобуси, посочване на характерните им показатели и параметри, чрез които се обезпечават безопасността на превоза.

2. На база на анализ на нормативните изисквания, отчитайки съвременните условия, директиви и тенденции, подчинено на принципа на непрекъснатост и усъвършенстване, е определена необходимостта от вид и форма на обучение на водачите. При дефинирани цел, форми и тематичен обхват, е акцентирано вниманието на видовете инструктаж по безопасност. Предложена е стратегия за усъвършенстване методиката на обучение. След анализ на парадигмите „знания-умения-навици” и „учение чрез дейност”, са представени диаграми на дидактиката и примерна матрица за разширяване на обучението.

3. Предложен е модел на безопасен превоз на деца и ученици с училищен автобус, обхващащ цялостното им поведение – преди превоза, по време на самия превоз и след него. Анализирани са условията за възпитание, обучение и труд при различни обстоятелства и форми на образование.

Към **приложните** приноси следва да се отнесат следните приноси:

1. Проектирана е нова фамилия съосни редуктори с определени технически параметри на базата на представения алгоритъм за проектиране и разработената методика. Съставена е база данни в електронен вид със всички необходими кинематични, геометрични и якостни изчисления.

2. Разработена е пълна конструктивна документация на общия вид и работни чертежи на отделните детайли в електронен вид.

3. Доказано е чрез сравнителен анализ на техническите параметри и относителните показатели, че конструкцията на новата фамилия е с по-добри показатели спрямо старите фамилии български редуктори и е с основни показатели, доближаващи се и съответстващи на съвременното техническо ниво.

Въпреки някои мои резерви относно редакционното оформяне на предложените от докторанта научно-приложни и приложни приноси считам, че те съответстват на резултатите от извършеното изследване и следва да бъдат признати.

4. Препоръки и забележки към дисертационния труд.

Към предложени ми рецензиране дисертационен труд имам следните препоръки и забележки:

1. При обосноваването на значимостта на научната теза (стр. 4 от дисертацията) е посочено, че при престой, слизане или качване на учениците в училищните автобуси

могат да възникнат трудови злополуки. Пълнотата в дефинирането на предмета на изследването изисква да се добави още и пътуването с автобуса, тъй като в рамките на този процес има най-голяма вероятност от тежки наранявания или смърт.

2. В т. 3.4.а (стр. 37 от дисертацията) при дефинирането на ходовата система на автомобила е записано неправилно, че в състава и влиза „ходов двигател“.

3. На същата страница е поместена недобре изяснена класификацията на товарните автомобили като е отбелязано, че те биват „с пълна маса и с предназначение“.

4. Фиг. 4.2 (от дисертацията) и съдържанието на пояснителния текст към нея според мен биха били по-ясни, ако обяснението се построи във възходящ ред, от простото (настоящото) към сложното (в бъдеще време).

5. По-добре вместо „деление на въпросите“ (стр. 106 от дисертацията) да се използва „групиране на въпросите“.

6. Считаю, че на въпрос №18 от анкетата (стр. 117 от дисертацията) следва да се отдели по-голямо внимание, тъй като засяга изключително важния проблем за транспортиране на ученици с увреждания, който не е решен в достатъчна степен към момента.

5. Заключение

Предложеният ми за рецензиране дисертационен труд представлява цялостно научно изследване на актуален проблем. Съдържанието на това изследване отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на този закон и Инструкция №6 на академичния състав на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“. Поставената цел и задачи пред научното изследване са успешно изпълнени.

Въз основа на направените заключения си позволявам да препоръчам на **Уважаемото научно жури** да присъди образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност **Техника на безопасността на труда и противопожарна техника** от професионално направление **5.7. Архитектура, строителство и геодезия** на маг. инж. **Хакан Ордухан**.

21.02.2017 г.

Рецензент: проф. д-р Борислав Ангелов